7

מדינת ישראל

משרדי הממשלה

סוג: ביוגר

מחלקה

ביקור שר החוץ הסוביטי בוריס פונקין תרס"ז
10/91

א/ 4570 / תיק מספר 7

תיק מס'

שם תיק: ביקור שר החוץ הסוביטי

מזהה פיזי: א-4570/7

מזהה פריט: R0002try

כתובת: 2-111-2-3-5 תאריך הדפסה: 28/07/2020

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
JERUSALEM

משרד החוץ
ירושלים

14 באוקטובר 1991
ו' חשוון תשנ"ב

117081

ישראל-בריה"מ

במהלך השנה שחלפה נמשכה מגמת הפתיחות הסובייטית כלפי ישראל בכל התחומים.

מדיני-בילטרלי

א. דרג היחסים הבילטרליים הועלה, וב-3/1/91 נפתחה הקונסוליה הכללית של ישראל במוסקבה (לפי הסיכום בין שרי החוץ של שתי המדינות בפגישתם בניו-יורק בספטמבר 1990). הקונסוליות הכלליות בישראל ובבריה"מ פועלות למעשה כשגרירויות לכל דבר.

ב. ביקורי שרים

במאי ש.ז נערך בירושלים ביקור ראשון של שה"ח הסובייטי (במהלך סיורו במזה"ת). האורח נפגש עם רה"מ ושה"ח והצדדים הציגו את עמדותיהם באשר להסדר הסכסוך הישראלי-ערבי ויחסי שתי המדינות.

שרי החינוך והתרבות, השיכון, האוצר, הקליטה והמדע הישראלים ביקרו (בהזמנת גורמים לא ממלכתיים) בבריה"מ.

בחודשים האחרונים ביקרו במוסקבה שרי החקלאות והתחבורה, שהוזמנו רשמית ע"י עמיתיהם הסובייטים. במהלך ביקור שר החקלאות (יולי ש.ז.) הוכן הסכם חקלאות בין משרד החקלאות של בריה"מ וישראל והסכם בין רוסיה לישראל.

שר התחבורה ועמיתו חתמו (באוגוסט) על הסכם בין חברות התעופה הסובייטית והישראלית לטיסות שכר ישירות.

ג. טיסות ישירות

בתחילת חודש אוקטובר ביצעה חברת "אייריליכט" (בבעלות אנשי עסקים ישראלים וסובייטים) שתי טיסות ישירות להבאת עולים. הטיסות בוצעו באישור המשרד לתעופה אזרחית של בריה"מ.

בשיחת עם הקונס"ל לוין (17/9/91) מסר מנהל מח' ישראל במשה"ח הסובייטי כי מכתב רוה"מ ודברי ושה"ח יכולים לשמש בסיס להתרת טיסות ישירות ומשה"ח מסיר התנגדותו לקיומן ורואה בכך שיפור חיובי ביחסים. למרות הבטחה זו טרם הותר לחב' "אל-על" ולחב' "איירופלוט" לקיים הטיסות. כזכור, נחתם הסכם בין שתי החברות בדצמבר 1989.

ד. ישראל-בריה"מ/כתב האמנה לעצרת

יצויין שב-1990 תמכה בריה"מ באישור כתב האמנה של ישראל לעצרת ונקטה בצד חיובי נוסף בהצטרפותה לתומכים בבקשתנו להצטרף למועצה הכלכלית לאירופה (ECE).

ה. יחסים דיפלומטיים

טרם נקבע מועד מדוייק לחידוש היחסים המלאים, למרות הבטחות חוזרות של אישים מהדרג הגבוה. ההסבר שניתן בעבר היה:

א) קשיים פנימיים.
ב) החשש מתגובת חוגים שמרניים החרדים לאבד בנות ברית בארצות ערב.

ג) חשש מתגובת המוסלמים ברפובליקות האסיאניות.
הסובייטים חזרו וביקשו ערובות ישראליות לאי-יישוב עולים בשטחים. הנוסחה לנרמול היחסים ששלמה לפני הפיכת הנפל קשרה את כינוס הוועידה או שיגור ההזמנות לוועידה עם חידוש היחסים המלאים.

ב-11/9 הודיע בקהיר, שליחו של גורבצ'וב, פרימקוב כי חידוש היחסים תלוי בהשתתפות ישראל בדיוני ועידת השלום, ובנושא זה אין ללחוץ על בריה"מ.

שה"ח פאנקין בנאומו בעצרת האו"ם (24/9) הודיע כי "בריה"מ משלמת עתה את שארית חובותיו הדיפלומטיות של עידן המלחמה הקרה, היא קשרה יחסים עם דרום קוריאה והחלה בתהליך להקמת קשר דיפלומטי נורמלי עם ישראל".

בשיחה עם הקונכ"ל לוין (8/10) ציין ס/נשיא רוסיה רוצקוי, כי "עדיף תחילה לפתח במערכת קשרים כלכליים לפני חידוש היחסים הדיפלומטיים. הסביר הערתו זו בטענה כי מנהיגים רבים ברוסיה חושבים, שעד שהמצב במז"ת לא יסתדר, אין לקשור יחסים".

בהתבטאויות סובייטיות רשמיות צויינו שלוש גירסאות לגבי מועד חידוש היחסים: "לפני, הועידה, "ערב" הועידה ו"בהקשר" לועידה. התרשמותו של הקונכ"ל לוין (לאחר שיחתו עם ר/אגף מז"ת ב-12/10) היא כי שה"ח פאנקין מעוניין בעת ביקורו לשוחח על חידוש היחסים ולא לחדש את היחסים. עפ"י קונכ"ל בריה"מ צייסמאקוב (13/10) מטרתו העיקרית של פאנקין היא "לזרז ההכנות לועידת השלום ולשוחח עם מנהיגי המדינות בהן יבקר בנושא זה".

יש מטרה הדגשנית

ב- 14/10 אמר דובר משה"ח של בריה"מ: "חידוש היחסים הדיפלומטיים עם ישראל יתרחש ערב ועידת השלום למזה"ת וכידוע הכנתה נמצאת עתה בשלב מתקדם."

ו. המזה"ת והסכסוך הישראלי-ערבי

1. בריה"מ מעוניינת להשתלב בתהליך המדיני ולקחת חלק פעיל, לצד ארה"ב, בהסדר לסכסוך הישראלי-ערבי. הסובייטים קבלו את רעיון המהלך הדו-מסלולי: מו"מ ישיר בינינו לבין מדינות ערב ודו-שיח נפרד עם הפלשתינאים.

2. בריה"מ הצטרפה להבנות שהושגו בין ישראל לארה"ב לגבי כינוסה של וועידת השלום.

3. בריה"מ תומכת במשלחת ירדנית-פלסטינית לוועידת השלום.

4. למרות שתדמיתו של אש"פ נפגעה במהלך מלחמת המפרץ ועל רקע תמיכתו בנסיון הפיכת הקושרים ממשיכה בריה"מ לראות בו נציג הפלשתינאים.

לא ברור אם הפגיעה בתדמיתו של אש"פ גרמה לשינוי בעמדתה של בריה"מ כלפיו, אך יתכן וחלה ירידה בתמיכת בריה"מ בעמדות אש"פ.

5. בעת מלחמת המפרץ תמכה בריה"מ בהחלטות האו"מ נגד עיראק, גינתה התקפות הטילים על ישראל ושיבחה את ישראל על האיפוק שגילתה.

6. בריה"מ מעוניינת מאוד בצימצום מירוץ החימוש באזור והעלתה רעיונות לכינון מערכת בקרה ופיקוח משותף.

ז. <u>ציונות-גזענות</u>
שה"ח פאנקין הדגיש בנאומו בעצרת האו"מ (24/9):
" פילוסופיה זו של סולידריות בינ"ל מחייבת דה-אידיאולוגיזציה של האו"מ תוך זניחת החלטות מתקופת הקרח כדוגמת ההחלטה המגונה המשווה את הציונות לגזענות".

שג' בריה"מ באו"מ וורונצוב מסר (12/9) לנציג "בני ברית" כי בריה"מ תתמוך בביטול ההחלטה המשווה ציונות גזענות.

ח. <u>תרבות, מדע, כלכלה</u>
מתקיימים חילופי משלחות תרבות ומדע. נחתמו הסכמי ש"פ טכנולוגי ומדעי. ביקורי תאטרונים וקבוצות אמנים בשתי המדינות הפכו לתכופים. בספטמבר פתח ס/שר התרבות הסובייטי בישראל תערוכת אמנות סובייטית, לאחר שבמוסקבה ערך מוזיאון ישראל תערוכה דומה ישראלית.

ט. <u>יחסים עם הרפובליקות</u>
ישראל הכירה ב-4.9.91 בעצמאות ליטא, לטביה ואסטוניה. אוקראינה פנתה (באמצעות סגן יו"ר הפרלמנט שביקר באוגוסט בישראל) בבקשה לכונן יחסים קונסולריים כשלב מוקדם לכינון יחסים דיפלומטיים מלאים.

נשיא אוקראינה קראבצ'וק פנה לראש הממשלה באיגרת ובה בקשה להכיר בעצמאות הרפובליקה והבעת נכונות להקים יחסים דיפלומטיים או קונסולריים. פניה דומה, בעל פה העביר עוזרו של רוה"מ אוקראינה בביקורו בארץ בהדגישו כי רוה"מ אוקראינה תומך נחרצות בהקמה מיידית של יחסים קונסולריים עם ישראל.
פניה דומה התקבלה משה"ח קירגיזיה.

קשרינו עם הרפובליקות התנהלו עד כה בזהירות בעיקר בשל חשש מהתנגדות השלטון המרכזי. עם זאת, עודדנו קשרים בתחומי תרבות, חקלאות מסחר ומדע.

בסוף ספטמבר השתתפה משלחת ישראלית בראשות שר החינוך והתרבות בטקס לזכר קורבנות השואה בבאבי יאר.

<u>עליה</u>

י. ב-1990 עלו לישראל 184.268 יהודים והונפקו 229.665 אשרות עליה.

במאי 1991 התקבל בבריה"מ חוק ההגירה החופשית שביטל התקנה לפיה נשללה אוטומטית אזרחותם של היהודים שעלו לישראל.

בספטמבר 1991 הגיעו לישראל 9.877 עולים, ובתשעת החודשים הראשונים של 1991 עלו 120.253 יהודים.

ב- 12 הימים הראשונים של אוקטובר הגיעו 3542 עולים.

מזה כשנתיים קיימת פעילות יהודית חופשית, הסוכנות היהודית ולשכת הקשר משגרים שליחים רבים המלמדים עברית ויהדות ברחבי בריה"מ.

מזאיר 1

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
JERUSALEM

משרד החוץ
ירושלים

מזא"ר 1
מל' 3948

ח' בחשון תשנ"ב
16 באוקטובר 1991
סמר 103.01

119969

הנדון: נושאים מוצעים לשיחה

1. קידומו בברכה בביקורו הראשון בישראל. הבעת צער שמסגרתו הנוכחית מצומצמת מאד ושבביקורו הקרוב יתאפשר לנו להרחיב את תוכנית הביקור להכרת הארץ, עברה וההווה.

2. תהליך עשיית השלום באזורנו.

א) העלאת יחסינו לדרג דיפלומטי
צפוי שהאורח יתיחס בראשית דבריו לסוגיה זו. מוצע שבתגובת ס/ראה"מ ושה"ח תותאם למהות התיחסותו: והיה ויודיע על העלאתם לדרג דיפלומטי: קידומם בברכה הבעת בטחון שחידוש היחסים הדיפלומטיים יגביר קצב הקשרים הבילטרליים בכל התחומים (כלכלה, חקלאות, מדע, תרבות וכל השאר).

והיה וידחה ההודעה על חידושם עד לפתיחת הועידה: הבעת אכזבה.

ב) הטסה ישירה של עולים בקו התעופה של "איירופלוט" ו"אל-על".
מעריכים האישור המדיני שניתן להטסות אלו, במחצית ספטמבר, אך עד כה טרם בוצעו. בקשתנו להביא לזירוז ישום הטיסות.

ג) הבעת סיפוק ממדיניות היתר העליה והבעת תקווה שהיא תמשיך להתנהל ללא הפרעה.

ד) מקדמים בברכה מפגש מוסחים בעתיד הקרוב בין משרדי החוץ. המועד יקבע בקרוב באמצעות נציגויותינו.

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
JERUSALEM

משרד החוץ
ירושלים

בלבלית ג
טל' 3434

אוקטובר 1991

25940

הנדון: ישראל - ברה"מ, סמוך בבבלית

1. בבלי:

א. שנת 1990 אופיינה במשבר כלכלי חריף לרבות מחסור חמור במזון (לא רעב), בחומרי גלם ובאנרגיה, כאשר הנושא הפוליטי והכלכלי מהווים מקשה אחת שאיננה ניתנת להפרדה. המצב בברה"מ כיום, למן מערכות התפוקה והאספקה ועד לממשלה, איננו יציב ותיתכן הדרדרות חמורה נוספת. המנגנון המונופוליסטי של סחר חוץ התמוטט ונוצר תוהו ובוהו לרבות קשיים חמורים בהעמדת תשלומי מט"ח ע"י הבנק הסובייטי לסחר חוץ.

ב. ס/שר האוצר הסובייטי מסר ב-13/9 שהכנסות המדינה יסתכמו ב-112 מיליארד רובל לעומת הוצאות צפויות של 256 מיליארד עד סוף השנה. הגרעון בעיקרו משום סירובו של רפובליקות להשתתף בתקציב המרכזי (הבלטיות, גרוזיה, אוקראינה).

ג. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה של ברה"מ פירסמה בספטמבר נתוני תפוקה תעשייתית ל-8 החודשים הראשונים של '91, לפיה קיימת ירידה של 6.4% לעומת התפוקה המקבילה אשתקד (בנפט ובפחם 10-11%).

ד. לפי "איזבסטיה" (2/10) הגיע החוב החיצוני של ברה"מ ל-77 מיליארד דולר. 60 מיליארד למערב.

2. הסחר עם ישראל:

א. בשנת 1990 הסתכם הייצוא מישראל לברה"מ ב-4.2 מיליון דולר והייבוא הגיע ל-19.7 מיליון דולר (ב-17 מיליון = חפצי עולים). בששת החודשים הראשונים של 1991 הסתכם הייצוא מישראל לברה"מ ב-6.58 מיליארד דולר והייבוא ב-44 מיליארד דולר (ב-37 מיליון דולר = חפצי עולים).

2/...

ב. אין למעשה יבוא ישיר משמעותי מברה"מ למדינות שקיימת מדינה נכונות לקניות נפט, פחם, גז, מתכות וחומרי גלם לתעשייה הכימית. ענפי הייבוא העיקריים מברה"מ לישראל הינם מתכות ונייר עיתון.

ג. ענפי הייצוא העיקריים מישראל לברה"מ הינם קונסרוקציות לתעשייה, כימיקלים, רבידים לתעשייה, טקסטילים וכו'.

1991 (6 חודשים)	1990	1989	1988	
6.58	4.2	8.6	0.12	ייצוא
44	19.7	0.1	0.8	יבוא

(במיליוני דולר)

3. נקודות לציון:

א. משלחת בלכלית בכירה מישראל ביקרה במוסקבה בנובמבר 1990. בין משתתפיה: נשיא איגוד לשכות המסחר, יו"ר חברת "כלל", מנכ"ל "צי"ם", מנכ"ל "אל-על", יו"ר בי"ל, יו"ר בל"ל השקעות, ומנכ"ל בלכלית משה"ח ועוד.

ב. נחתם הסכם לשת"פ בין הטכניון למכון המוסקבאי לשיפור איכות הבנייה.

ג. נחתם הסכם כוונות לש"פ למחקר ופיתוח בין מכון הנפט הישראלי למכון המקביל הסובייטי (דצמבר '90).

ד. איגוד לשכות המסחר פתח משרד במוסקבה (פברואר '91).

4. הסכמים:

נחתם במוסקבה בראשי תיבות מיבר הבנה בנושא תעופה אזרחית ב-14/8/91. החותמים: שר התחבורה משה קצב ושר התעופה האזרחית בוריס פאניוקוב.

ג. על הפרק - הסכם התקלאות והסכם סחר ושת"פ כלכלי: בנובמבר 90' העלה שמנב"ל בלבלית במוסקבה רצוננו במו"מ לקראת הסכם סחר ושת"פ בלכלי לפי הנוסחה הדרום-קוריאנית, דהיינו מו"מ בין ממשלות לפני בינון יחסים דיפלומטיים מלאים.

בסוף אפריל 91' דווח ממוסקבה שהמשרד לסחר חוץ בתיאום עם משה"ח מעוניין לפעול להכנת הסכם עם ישראל ובי הנסיון הקוריאני עשוי להועיל.

5. פעילות שוטפת:

א. מחרחבת תנועת אנשי עסקים ישראליים לבריה"מ:

איידנברג קידם את נושא תשלובת הכותנה באזרביג'אן ושיכנע שניתנו התקדמות בנושא המטוסים. נמרודי בפבראור העלה מכלול נושאים דוגמת מסילת רכבת ת"א-באר-שבע, רכישת בוד, עיסקות זהב וכיו"ב.

ב. סמינר שני לאנשי עסקים ישראליים התקיים במאי במוסקבה בארגון איגוד לשכות המסחר.

ג. ביקורים סובייטים בכלו בין היתר את סגן דה"מ קירגיזיה, השר הסובייטי לתעשיות הרפואיות ואישים גרוזינים.

ד. בשטח התקלאי חודרו 3 צוותות שאורגנו ע"י משרד התקלאות מביקור בשלושה פרוייקטים (בים הכספי - גידולי ירקות, אריאנובה ליד מוסקבה שהוא משק חלב והשקייה וחווה להדגמה טכנולוגית עם האקדמיה לתקלאות). שני צוותות כבר יצאו בשנית עם תוכניות מוגדרות.

ה. מגעים וביקורים הדדיים מתקיימים בין מכון הנפט הישראלי למקבילו במוסקבה.

ו. ביולי ביקר שר התקלאות איתן במוסקבה. מקבילו הרוסי הציע חתימת הסכם בין שני המשרדים ואף הסכם לשת"פ כלכלי רחב.

ז. במחצית ספטמבר ביקרה בארץ משלחת פרלמנטרית רוסית. הבענו כניית חומר גלם בהיקף של מיליון דולר שיהווה זרז לחברות ישראליות.

4/...

ח. באוקטובר ביקרה במוסקבה משלחת כלכלית ישראלית בראשות לאומן, נשיא התאחדות התעשיינים. בין חבריה יו"ר בנק הפועלים, מנכ"ל דיסקונט, משנה למנכ"ל התעשייה האווירית, מנכ"ל אלביט, פדרמן, שטראוס, ממנכ"ל כלכלה ועוד. בין היתר נפגשו עם ס/נשיא רוסיה, סיילייב הממונה על כלכלת בריה"מ, וולסקי נשיא האיגוד המדעי תעשייתי, נשיא איגוד הבנקים הרוסי ונשיא תאגידי מזון ותעשייה. נחתם הסכם בין לאומן לוולסקי המסדיר מגעים וש"פ.

ט. ב-21/10 יתחיל בארץ מו"מ על הסכם תעופה.

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
JERUSALEM

משרד החוץ
ירושלים

מנהל מזא"ר 1
מל' 3948

ח' בחשון תשנ"ב
16 באוקטובר 1991
סטר 103.01

119846

הנדון: ביקור שה"ח בריה"מ
הצעה למשתתפים בשיחת העבודה בראשות שה"ח
(אולם שרת 17/10)

שר החוץ
מנכ"ל
קונכ"ל
סמנכ"ל למזא"ר
א. אורן - יועץ שה"ח
ע. גורן - יועצת שה"ח
סמנכ"ל צפ"א ופר"ן
ראש ממ"ד
סמנכ"ל לכלכלה
סמנכ"ל מזתי"ם
סמנכ"ל הסברה
ר' הטקס
ר' חטיבת תאום
דובר המשרד
מנהל מזא"ר 1
עובד נוסף ממזא"ר 1

ב. פאנקין - שר החוץ
ו. ציורקין - דובר משה"ח
ו. קולומוטה - ר' אגף מזה"ת
א. דרקובסקי - ס/ר' אגף מזה"ת
א. קודינוב-ס/מנהל המח' הכללית
ו. רזובאייב - יועץ לשה"ח
י. גונדובין - מזכיר השר
ו. גוגימידזה-ס/ר' אגף מזה"ת
ומנהל מח' סכסוכים אזוריים
ו. קוזמין - מזכיר ראשון, אגף מזה"ת
ו. פרוקובייב - מתורגמן
א. צייסמיאקוב - קונכ"ל
א. סושקו - קונסול

בישיבה יהיה תרגום סימולטני עברית-רוסית

20364 משרד החוץ-מחלקת הקשר תאריך : 25.09.91

בכנס בלמס

חוזם:9,20364
אל:המשרד
יעדים:רהמש/1010,מצב/1441,אביב/1374,מנמת/1009,תמרחדש/5980
מ-:ניויורק,נר:417,תא:250991,זח:0814,דח:מ,סג:בל
תח:@ גס:ארבל
נד:@

לתיק ברהה

21652
בלמ"ס/מידי
201.01

אל: ארב"ל 2
מזא"ר 1

מאת: נאו"ם -ניי

הנדון: נאום שה"ח הסובייטי בעצרת - 24.9

1. פאנקין פתח את נאומו ואמר שברה"מ עברה זה עתה "סופה מטהרת", ושנציגי ברה"מ בעצרת הם עכשיו נציגים של ברית בין מדינות ריבוניות. נסיון המהפכה בברה"מ נכשל בזכות שני גורמים, אמר- ההישגים הדמוקרטיים של הפרסטרויקה והיחסים החדשים בין ברה"מ ויתר העולם התומך בדמוקרטיה.

2. רק חברה המגינה על חרויות הפרט וזכויותיו יכולה להיות חברה מתפתחת ודינמית, והתנגדותה של החברה הסוביטית למהפכה האחרונה מראה שהעמים בברה"מ לא ירכינו יותר ראשם בפני טוטליטריות. כשלון המהפכה היה גם נצחונם של כוחות-הטוב בעולם, ושל ההישגים שהושגו בפוליטיקה הבינלאומית במחצית השנה האחרונה.

3. מרוץ החימוש הואט והדבר מוכיח שהיחסים בין ברה"מ לארה"ב ובין מזרח למערב אינם יחסים של ניגוד - אלא יחסים בין שותפים שלהם אינטרסים בטחוניים שווים.

4. בשטח הכלכלי נקטו גם כן צעדים לחיסול סממניה של המלחמה הקרה, ופגישת גורבצ'וב עם מנהיגי ה-ל בלונדון מסמלת תחילתה של ההתגברות על ההפרדה הכלכלית בעולם.

5. פאנקין שבח את עמדת הקהיליה הבינלאומית לנוכח התוקפנות העיראקית, ואמר שהקונצנזוס שנקט העולם סולל עתה את הדרך לפתרון בעיות בוערות אחרות כמו יישוב הסכסוך במזה"ת ואי הפצת נשק השמדה המונית.

6. בריה'מ החדשה זקוקה עתה לתמיכת הקהיליה הבינלאומית ובד בבד עם הסדר החדש בעולם יתפתח גם הסדר החדש בברה'מ. השלטון בבריה'מ עומד מאחורי כל ההסכמים וההתחיבויות הבינלאומיות של המשטר הקודם, כולל ההתחיבויות הקשורות לפיקוח על הכח הגרעיני.

7. איש מאתנו לא היה בעצם מוכן לעמוד בפני הסכנות של התקופה ההסטורית החדשה, אמר פאנקין - התמרדויות אתניות, שואה כלכלית, התנגשויות חברתיות, פליטים ומחלות שבכולם יש לטפל. העולם היה עסוק מדי במלחמה הקרה מכדי ליצור לעצמו סדר יום חיובי לטיפול בבעיות הללו, אשר ביניהן צמחה הלאומנות הקיצונית שהביאה לפעולות טרור ברחבי העולם. הבעיה המרכזית היא, כיצד להפוך את התודעה הלאומית למכשיר שיביא לפיתוחם וקידומם של עמים ולמנוע מסיסמאות לאומניות להביא לבדלנות ולניתוק מהכיוון החיובי שאליו שואף עתה העולם להגיע.

8. יש להמנע ככל האפשר משימוש בכח צבאי לצורך יישוב סכסוכים ולדאוג לפתוחו של עקרון הריבונות במסגרת החוק הבינלאומי, תוך יצירת קוד-חוקים לקהיליה הבינלאומית לטיפול במצבי משבר. עקרונות הקוד יהיו - ריבונות, הגדרה עצמית ואי התערבות בענייניים פנימיים - תוך פעולה במסגרת מגילת האום.

9. פאנקין קרא לקהיליה הבינלאומית לטפל במשבר הכלכלי בעולם השלישי, ובעיקר באלה מבין המדינות שעדיין שקועות בעוני וברעב. הוא קרא גם לטיפול בינלאומי בבעיות איכות הסביבה, במיוחד לאור הלקחים שהופקו מאסון צ'רנוביל.

10. ברה'מ משלמת עתה את שארית חובותיו הדיפלומטיות של עידן המלחמה הקרה - היא קשרה יחסים עם דרום קוריאה והחלה בתהליך להקמת קשר דיפלומטי נורמלי עם ישראל.

1. תפקיד האום הוא לקיים את הבטחון הארגוני של העולם, ועל כך מדברת ההחלטה שיזמו בריה'מ וארה'ב לפני שנתיים בעצרת האום. פילוסופיה זו של סולידריות בינלאומית מחייבת 'דה-אידאולוגיזציה' של האום, תוך זניחת החלטות 'מתקופת הקרח' כדוגמת ההחלטה המגונה המשווה את הציונות לגזענות.

12. פאנקין קידם בברכה את החברות החדשות באום וביניהן את המדינות הבלטיות שברה'מ נמצאת עתה בתהליך קשירת יחסים דיפלומטים מלאים איתן.

13. לכל תוקפנות יש להתיחס לא רק כאל הפרת-סדר צבאית אלא גם כלכלית, פוליטית ומוסרית, וכדי להזהיר את התוקפן יש להטיל עליו קודם כל חרם כלכלי.

14. בנושא פירוק החימוש יש להפוך את הכח הצבאי לכח הגנה, והסכם START מהווה התחלתה של דרך זו. על האום לטפל בחיסול הנשק הגרעיני הטאקטי, באי הפצת נשק השמדה המונית ובצמצום הניסויים הגרעיניים. כן קרא פאנקין להשלמת האמנה בדבר חיסול הנשק הכימי.

15. בסקרו את אזורי המתיחות בעולם ציין פאנקין כי יש היום הזדמנות נדירה

להכנס לתהליך של יישוב הסכסוך במזה'ת.

16. כן קרא פאנקין להקמת מכניזם אירופי לענייני זכויות האדם מבחינה הומניטרית וחוקית כאחד ושבח את התפתחות היחסים האישיים בין מנהיגי מדינות כתופעה המאפיינת את העידן החדש.

מרכזת המשלחת,נאו'ם

אק

תפ: שהח(2),סשהח(1),רהמ(0),מנכל(1),מצב(0),גוברין(1),מזארו(2),ביין(1),

משרד החוץ-מחלקת הקשר

להכנס לתהליך של יישוב הסכסוך במזה"ת.

16. כן קרא פאנקין להקמת מכניזם אירופי לענייני זכויות האדם מבחינה הומניטרית וחוקית כאחד ושבה את התפתחות היחסים האישיים בין מנהיגי מדינות כתופעה המאפיינת את העידן החדש.

מרכזת המשלחת,נאו"ם

אק

תפ: שהח(2),סשהח(1),רהמ(0),מנכל(1),מצב(0),גוברין(1),מזארו(2),ביין(1), ארבל2(2),בנצור(1),פרנ(2),כהן(1),בלכליתג'(1),ר/מרכז(1),ממד(10),רם(0), אמן(1)

משרד החוץ-מחלקת הקשר

22800 תאריך : 28.09.91

נכנס ** שמור
**
**
**

חוזם:9,22800
אל:המשרד
יעדים:רהמש/1201,מצב/1732,אביב/1574,מנמת/1171
מ-:ניויורק,נר:516,תא:270991,זח:2153,דח:מ,סג:שמ
תח:@ גס:אירופה
נד:@

21699
שמור/מידי

סטר 202.01

א ל: מנהל מזא'ר 1

ד ע: סמנכ'ל מזא'ר
אריה לוין - כאן
מנהל ארב'ל 2
ממ'ד

מאת: אהרן יעקב, נאו'ם

הנדון: פגישת ס/רה'מ ושה'ח עם שה'ח של ברה'מ

1. ס/רה'מ ושה'ח נפגש היום עם שה'ח של ברה'מ ,בוריס פנקין. השתתפו מצידם: השגריר לאו'ם וורונצוב, דובר משה'ח צ'ורקין, ס/מנהל המח' למזה'ת דרקובסקי ומתורגמן. מצידנו: המנכ'ל, לוין, בנצור, אורן, גורן,ריבלין, אזארי והח'מ.

2. שני השרים החליפו ברכות. שה'ח הזכיר את פגישתו עם שברנדזה אשתקד. הוא אמר כי מאז הפגישה ההיא חלו התפתחויות חשובות בתחומים שונים. הביע תקוה כי גם במישור היחסים הדו צדדיים בין שתי המדינות תחול התקדמות.

3. פנקין אמר כי הוא שותף לתקוות שה'ח. וציין כי אין מכשולים בפני חידוש היחסים בין שתי המדינות, שיהיה לתועלת שני הצדדים. הוא הזכיר כי בישראל חיים חצי מליון אזרחים סובייטים לשעבר וציין את השינויים החשובים שחלו בהליכי היציאה מברה'מ. הטעים כי מי שעוזבים כיום את ברה'מ עושים כן לא מתוך רגשות שליליים כלפי ארצם, אלא מתוך מניעים דתיים ולאומיים. אמר כי יש למצוא את הרגע המתאים לחידוש היחסים בין שתי המדינות.

4. שה'ח אמר כי לדעתנו אין רגע טוב יותר מאשר הרגע הנוכחי.

5. פנקין השיב כי יש להמתין זמן מה, ולחדש את היחסים ערב הועידה. לפי לוח הזמנים ש'מרחף באויר' ושטרם סוכם סופית, אמורה הועידה להתכנס באוקטובר. מוטב איפוא להמתין זמן מה, כדי שחידוש היחסים יתפרש באופן הנכון, כלומר כשיפור היחסים בין ברה'מ וישראל ולא כהרעת היחסים עם מדינות אחרות.

6. שה'ח אמר כי אם הכוונה היא להמתין רק כדי לא להרגיז משהו, כי אז אין הדבר מקובל עלינו. כאשר כוננה ברה'מ יחסים קונסולריים עם ישראל, היא שמה קץ לאנומליה שנמשכה שנים והוכיחה כי החלטותיה הפוליטיות משוחררות מלחצים חיצוניים. הוא הזכיר מאמר שהתפרסם באיזבסטיה בזכות חידוש היחסים עם ישראל. בעל המאמר שואל: מדוע מקיימת ברה'מ יחסים עם מדינה כעיראק בשעה שהיא מעכבת את חידוש היחסים עם ישראל? בהקשר לתהליך השלום עשתה ישראל צעדים משמעותיים, שתרמו לקידום התהליך. כפי ששה'ח הסובייטי יודע, סוכם עם מזכיר המדינה כי ברה'מ תהיה אחת משתי שושבינות הועידה.סיכום זה הושג בלי שהופעל על ישראל לחץ כלשהו.

7. פנקין הגיב כי הם מכירים את העובדות גם בלי (הסיכום עם) בייקר.

8. שה'ח אמר כי הדבר החשוב הוא שהסכמנו לשושבינות ברה'מ בלי שלחצו עלינו, ואת זאת רצוי ששה'ח הסובייטי ישמע מאיתנו. הוא הוסיף כי רצוי היה שברה'מ תחדש עמנו את היחסים ללא קשר למועד הועידה. אחרת יאמרו שברה'מ מחדשת את היחסים כתשלום עבור היותה שושבינה והדבר אינו נאה. השר העלה על נס את נחישותו של העם הסובייטי ואת דבקותו בערכים הנעלים של חירות וצדק. כל אלה באו לידי ביטוי מרשים בעת האירועים שקרו שם לאחרונה. מצידנו ליוינו את נסיון ההפיכה בדאגה רבה. הוא, שה'ח, נתן ביטוי פומבי לדאגתנו זו והביע תקוה כי כוחות החופש יתגברו וינצחו. בהתנהגותו באותם ימים קשים נתן העם הסובייטי שיעור מאלף לעולם כולו. השר אמר כי בהזדמנות זו ברצונו לברך את עמיתו הסובייטי לרגל מינויו לתפקידו הרם. הוא קרא את קורות חייו והתרשם מהם מאוד. עם אדם כמוך, אמר השר, אני רוצה לעבוד.

9. פנקין הודה לשר על מחמאותיו ואמר כי הוא מקוה להיות ראוי להן. אמר כי האירועים האחרונים בברה'מ הם בגדר מהפכה אמיתית. כשלון ההפיכה היה כמובן הישג חשוב כשלעצמו. אולם מעבר לכך האיץ ארוע זה תהליכים חשובים בחברה והמדינה הסובייטית והביא להסרת מכשולים שעיכבו את ההתקדמות בתחומים רבים. חזר ואמר כי בענין חידוש היחסים לא קיימים מכשולים כלשהם ואם אין שום נסיון מצד ברה'מ להפעיל לחץ על ישראל. אולם הם סבורים כי מבחינה פסיכולוגית חשוב להמתין עוד זמן מה בענין זה. הדבר עשוי להשפיע לטובה על האוירה באזור.

10. שה'ח אמר כי ההחלטה היא בידי ברה'מ. אנו מצידנו סבורים כי ככל שנקדים - כן ייטב. דגל ישראל מתנוסס בקהיר, שם יש לנו שגריר ולא קונסול. במוסקבה יש לנו קונסול בלבד. אנו רוצים שתהיה לנו שגרירות במוסקבה ושלברה'מ תהיה שגרירות בישראל. השר ביקש כי דלתו של שה'ח הסובייטי תהיה פתוחה בפני הקונכ'ל שלנו במוסקבה.

11. פנקין אמר כי לא תהיה שום בעיה בענין זה (כלומר בענין הקשר עם הקונכ'ל). הוא העלה על נס את שיתוף הפעולה הקיים בין שתי המדינות בתחומים שונים.

12. שה'ח אמר כי נודע לו שפנקין עומד לבקר באזורנו בקרוב.

13. השר הסובייטי אישר כי בכוונתו לעשות כן.

14. שה'ח אמר כי ישמח לקבל את פנקין בישראל.

15. פנקין אמר כי מצא ענין רב בשיחה עם עמיתו הישראלי. הוא רוצה לבוא לישראל ומקוה כי הדבר יסתייע בידו.

16. שה'ח העלה רשמים מביקורו של בסמרטניק בישראל. סיפר על הענין של בסמרטניק בתנ"ך ועל ביקורו בהר נבו טרם כניסתו לישראל.

17. פנקין סיפר כי בברה"מ מרבים לאחרונה לספר בלכתם של בני ישראל במדבר במשך ארבעים שנה. הנמשל, לדבריו, הוא כי גם השינויים העמוקים שיש לבצע בברה"מ עלולים להמשך שנות דור.

18. שה'ח שאל מדוע נושא הטיסות הישירות, שעליו דובר בין הצדדים, מתעכב זמן כה רב.

19. פנקין אמר כי אין כל בעיה עקרונית בענין זה. הבטיח לזרז את הטיפול בנושא. הסביר כי בגלל השינויים המכופים שהיו לאחרונה בממשלה הסובייטית והצורך לתת עדיפות לענייני פנים, התעכב הטיפול בנושאים שונים. ובכלל זה ענין הטיסות. הטעים כי אין כל בעיה עקרונית בנושא זה. הוא פנה לבדוק ושאל אם ישנן בעיות כלשהן בקשר לתיפקודה של הקונסוליה במוסקבה.

20. לוין השיב כי אין כל בעיות וכי הוא מקוה שעכשיו, לאור השינויים האחרונים, תהיה האוירה טובה אפילו יותר.

21. שה'ח העלה את שאלת ראול ולנברג. אמר כי העם היהודי, שידע הרבה סבל ורדיפות, זוכר את מי שהושיט לו יד בעת צרה. שמו של ולנברג חרוט איפוא בליבנו לדורות. שאל אם יש בידי ברה"מ מידע השופך אור על נסיבות העלמו.

22. פנקין אמר כי משירותו בעבר כשגריר ארצו בשבדיה הוא מכיר את הנושא היטב. סיפר כי לאחרונה, לנוכח השינויים שחלו בבריה"מ, חל שינוי גם בגישה לנושא זה. נציגי ממשלת בריה"מ נפגשו עם חברי הועדה המטפלת בענין ולנברג ופתחו בפניהם את הארכיונים. חברי הועדה הופגשו גם עם ראש הק.ג.ב החדש. שלטונות ברה"מ מוכנים להעביר לועדה את כל החומר שברשותם. מתוך הכרותו את הנושא ואת מסמכים הקשורים בו הוא חושש כי לא נדע אף פעם מי קרה לוולנברג בימי סבלו האחרונים. אי אפשר, אמר, להחיות את האיש.

23. שה'ח אמר כי יודה לעמיתו אם יוכל לקבל ממנו את כל המידע הרלוונטי.

24. פנקין הסכים.

25. שה'ח הציע כי הוא ועמיתו יקיימו ביניהם קשרים אישיים וינסו לעקוף את מנשולי הפורמליות והשיגרה.

26. פנקין אמר כי ישמח לעשות כן.

27. שה'ח אמר כי אנו מתקרבים בתהליך המדיני לשלב העשוי לקבוע את עתיד המזה'ת. אנו מקווים כי מאמצינו ישאו פירות ושעמי האזור יחיו בשלום ויהיו משוחררים מסכנות המלחמה. הוא מבקש איפוא להעלות בפני עמיתו את דאגותינו בקשר לשתי מדינות : עיראק וסוריה. איש איננו יודע מה יקרה בעיראק, שבראשה עומד מנהיג בלתי שפוי.
לרשותו של אדם זה עומדים אמצעים מאד מסוכנים. בעת מלחמת המפרץ הותקפה ישראל בטילים, למרות שלא היתה צד לסכסוך. ישראל בחרה להבליג ובכך מנעה תגובה כללית באזור.אנו סבורים כי יש לפקוח עין על עיראק, כדי שזו לא תפתיע שוב. ישראל לא הגיבה בעבר, אולם סבלנותנו אינה בלתי מוגבלת. אשר לסוריה, אנו מקווים כי מדינה זו אכן החליטה לבחור בדרך השלום. הוא, שה'ח, מקפיד בימים אלה על זהירות מירבית בהתבטאויותיו, לנוכח השלב הרגיש שבו נמצא תהליך השלום. אולם ברצונו להסב את תשומת הלב לעובדה שסוריה קיבלה לאחרונה טילים מצפון קוריאה. אנו רואים בדבר זה התפתחות מסוכנת ומקווים כי גם ברה'מ ערה לסכנות הטמונות בו.

28. פנקין אמר כי התנהגות עיראק מעוררת דאגה בקרב הקהיליה הבינלאומית כולה. סיפר כי רק אתמול נפגש שגריר ברה'מ בבגדאד עם שלטונות עיראק והזהיר אותם מפני התוצאות החמורות שעלולות להיות למדיניותם ההרפתקנית. אשר לסוריה, הם סבורים כי זו הולכת בכיוון הנכון. בשיחה שהתקיימה אתמול בין פנקין ושה'ח הסורי דנו השניים בצורך להסיר את השיכבה האידאולוגית ממערכת היחסים בין שתי המדינות ולהשתית את היחסים הללו על עקרונות חדשים. פנקין יודע שגם בייקר היה מודאג בקשר לכוונות סוריה, אולם פנקין אמר לו כי לפי הרגשתו מתקדמת סוריה בכוון חיובי. הוא הוסיף כי במסגרת המו'מ לשלום יהיה על כל הצדדים, כמובן, לוותר על משהו.

29. שה'ח אמר כי לברה'מ יכולה להיות השפעה מייצבת באזורנו.

30. פנקין אמר כי לכך הם שואפים.

31 במסיבת העיתונאים המשותפת שהתקיימה לאחר הפגישה אמר פנקין כי קיים שיחה פרודוקטיבית עם שה'ח הישראלי. הוא הביע תקווה כי שתי המדינות תחדשנה את יחסיהן הדיפלומטיים בזמן הקרוב, הן למען קידום יחסיהן הבילטראליים והן כדי לכונן שלום, יציבות וצדק במזה'ת. שה'ח לוי אמר כי קיים עם עמיתו שיחה ידידותית והביע תקווה כי היחסים בין שתי המדינות יועלו במהרה לדרג הראוי.

32. בתשובה לשאלת כתב קול ישראל אמר פנקין כי לא קיימים שום מכשולים בפני חידוש היחסים וכי הוא מקווה שהדבר יקרה בקרוב. הכתב שאל אם היחסים יחודשו לפני הועידה. פנקין השיב כי הכוונה היא שהיחסים יחודשו לפני הועידה, האמורה להתקיים באוקטובר.

אהרן יעקב, נאו'ם

27 בספטמבר 1991

פא

משרד החוץ-מחלקת הקשר

תפ: שהח(2),סשהח(1),רהמ(0),מנכל(1),מצב(0),גוברין(1),מזארו(2),ביין(1), ארבל2(2),בנצור(1),רביב(1),מעת(4),הסברה(3),ר/מרכז(1),ממד(10),רם(0), אמן(1)

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
JERUSALEM

משרד החוץ
ירושלים

מזא"ר 1
טל: 3498

כ"ה באלול תשנ"א
4 בספטמבר 1991
103.20

117111

הנדון: שה'ח בריה'מ-בוריס דמיטרייביץ פאנקין
(BORIS DMITRIEVICH PANKIN)

1. קורות חיים
יליד 20.12 1931 בפרונזה (רפ' הקירגיזית). בוגר הפקולטה לעתונאות של אונ' מוסקבה.

ב-1952 החל עבודתו בעתון "קומסומולסקיה פראבדה".

1965-1973-עורך הראשי של העתון "קומסומולסקיה פארבדה".

1973-1982-מנהל המחלקה לשמירת זכויות היוצרים (VAAP). על פי העתונות השוודית המחלקה הנ"ל וכמובן פאנקין עצמו עמדו בקשרים הדוקים עם ק.ג.ב ואף היו מעורבים בפרשת תשלומים לעתון יווני תמורת פרסום תעמולה סובייטית.

1982-1990-שגריר בריה'מ בשוודיה. מונה בתקופת חדירת הצוללות הסובייטיות למימי שוודיה והשערוריות הציבוריות עקב כך. הצליח לקשור קשרים טובים עם אנשי ממשל וכלכלה אך לא התבלט כליבראלי או כבעל דעות חריגות מאלו של השלטון המרכזי גם בתקופת ברז'נייב וגם בתקופת גורבצ'וב. היה ידידותי כלפי שגרירנו דאז בשטוקהולם, מ. אראל.

1990-1991-שגריר בריה'מ בפראג-בתקופה זו התבטא רבות בזכות הגלסנוסט והפרסטרוייקה. היה מיודד עם הנשיא האוול, ובעת הפיכת הנפל היה השגריר היחיד של בריה'מ בעולם שגינה אותה בחריפות.

28.8.91-מונה לשה'ח בריה'מ. מעולם לא שרת במשה"ח הסובייטי עצמו.

2. הערות והערכות
א) אישיות - שה'ח החדש נחשב כאיש מנגנון המפלגה אפור, אשר השכיל לתמוך במדיניות של כל אחד משליטי בריה'מ גם אם היו בעלי נטיות מנוגדות, יהיה זה ברז'נייב או גורבצ'וב.

ב) קשרים בצמרת הממשל נתמך כנראה ע"י דוברו של גורבצ'וב איגנטיינקו (IGNATIENKO) ואידיאולוג הפרסטרוייקה-יעקובלב (YAKOVLEV). בעתוני שוודיה נמסר כי ממשיך לקיים קשר הדוק לק.ג.ב ואף נרמז שהתנגדותו להצטרף לקושרים (אשר זיכתה אותו בתפקיד שה'ח) נבעה מרמזים שקיבל מידידיו שם, אפשרות ספקולטיבית.

הקריה, רוממה ירושלים 91 950 טל' 303111 (02) פקסמיליה 303367 (02)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ג) עמדותיו בנושא מזית וישראל לא ברורות דיין. בשיחתו עם שגרירנו בפראג אמר כי גם על ישראל "לגלות גמישות ולוותר". לעומת זאת מסר אחד הדיפלומטים הסובייטים בוושינגטון ליועץ שגרירותנו כי פאנקין הוא "תומך נלהב בחידוש היחסים עם ישראל וכי היה אחד המבקרים החריפים של המדיניות הפרו-ערבית הסובייטית".

מכל מקום מדיווח שגרירותנו בקהיר עולה כי שגרירויות בריה'מ במזה'ת קיבלו הנחיה מהשר החדש להבהיר מספר נושאים בנוגע לעמדה הישראלית לגבי תהליך השלום. באחת מהופעותיו האחרונות (והמעטות) ציין שמדיניות החוץ של בריה'מ תתנתק מכאן ואילך משיקולים אידיאולוגיים. אם אכן כך יהיה, מוקדם מדי לשפוט.

3. נשוי ואב לשני ילדים.

4. פירסם מספר ספרים בתחום הספרות.